

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Folketingets Miljøudvalg
Christiansborg
1240 København K

Pesticider og Genteknologi
J.nr. 001-12649

17. marts 2015

Folketingets Miljøudvalg har i brev af 18. februar stillet følgende spørgsmål nr. 302 (alm. del), som hermed besvares. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Per Clausen (EL).

Spørgsmål nr. 302 (alm. del)

Af rapporten "Spredning af anti-koagulante rodenticider med mus og eksponeringsrisiko for rovdyr" (Bekæmpelsesmiddelforskning nr. 159, 2015) fremgår, at rovdyr i Danmark udsættes for en massiv eksponering for rottegift (anti-koagulante rodenticider) fra bekæmpelse af gnavere. Giften virker ved at gnaverne dør af indre blødninger. Giften akkumuleres i leveren hos ikke-måldyrene og har dermed også dødelig effekt hos dem, selvom eksponering sker over længere tid. Der er i 2011 indført forbud mod brugen af et af giftstofferne i skovbruget, i juletræsproduktionen, ved fodringspladser for jagtbart vildt og lignende, men rapporten påviser, at dette kun har haft ringe effekt på de negative følgevirkninger for de øvrige dyr. Heller ikke kravene om, at giftstofferne anvendes på en måde, så eksponering af ikke-måldyrene minimeres, f.eks. at døde gnavere skal indsamles, har mærkbar effekt. Rapporten påpeger, at forgiftede mus, der er eksponeret ved rottebekæmpelse i foderkasser i og omkring bygninger, kan være en væsentlig kilde til sekundære forgiftning af rovdyr.

- Kan ministeren bekræfte, at restriktionen i 2011 af brugen af bromadiolon i skove, juletræer og andre steder ude i naturen ikke har ført til et fald i forekomsten eller koncentration af rodenticider i husmår og ilder?
- Vil ministeren afdække betydningen af den udbredte forgiftning på rovdyrenes bestandsstatus?
- Hvilken effekt vil det have på forekomsten af rodenticider i rovdyr, hvis brugen af alle rodenticider i skove og andre steder ude i naturen, f.eks. ved vildtfodringspladser stoppes?
- Hvilken effekt vil det have på forekomsten af rodenticider i rovdyr, såfremt der med nye regler sikres en markant reduktion i behandlingshyppigheden af bygninger med rodenticider i landområder?
- Hvilke metoder og regler kan tages i anvendelse for at sikre en markant reduktion i behandlingshyppigheden af bygninger med rodenticider i landområder og med hvilke effekter?
- Findes der metoder, der helt kan erstatte brugen af giftstofferne, så disse helt kan udfases, og hvilke forudsætninger og konsekvenser vil være knyttet til en sådan ændring?

- Hvordan vil ministeren sikre, at der forskes og udvikles alternativer til giftstoffer, så disse på sigt kan udfases?
- Hvilke ændringer vil ministeren gennemføre i brugen af giftstofferne og måden gnaverbekæmpelsen udføres på, så der sikres en markant reduktion af rottegift i rovdyr og andre ikke-måldyr, som f.eks. rovfugle og ugler?
- Hvordan vil ministeren sikre, at bekæmpelsesmidlerne anvendes efter hensigten f.eks. ved effektivt tilsyn af, at midlerne ikke bruges forebyggende og altid kun bruges efter hensigten?
- Hvem er tilsynsmyndighed, og hvordan og hvor ofte udføres tilsyn med at midlerne bruges i overensstemmelse med gældende regler?

Svar

- A. – *Kan ministeren bekræfte, at restriktionen i 2011 af brugen af bromadiolon i skove, juletræer og andre steder ude i naturen ikke har ført til et fald i forekomsten eller koncentration af rodenticider i husmår og ilder?*

Jeg har spurgt Miljøstyrelsen, som oplyser:

I forskningsprojektet sammenlignes fund af den type rottegifte, der kaldes antikoagulante rodenticider (som f.eks. bromadiolon), i ilder og husmår indsamlet i perioden 1999-2004 med fund i dyr indsamlet i 2012-2013. Resultaterne viser, at koncentrationen af rodenticider var højere i husmårer indsamlet før 2005 end i husmårer indsamlet efter 2011, mens koncentrationen i ilder ikke har ændret sig over tid. Forekomsten af rodenticider i rovdyrene i de to indsamlingsperioder er for ildere hhv. 98 % og 100 % og for husmår 93 % og 97 % og adskiller sig ikke signifikant. Resultaterne kan umiddelbart tolkes som en indikation på, at de restriktioner på rottebekæmpelsesområdet, der blev indført i 2011, ikke har haft en indvirkning på den sekundære forgiftning af rovdyr.

Miljøstyrelsen vurderer dog, at de forskellige tiltag, der blev indført i 2011 på rottebekæmpelsesområdet, ikke kan forventes at have haft en fuld effekt allerede nu, idet flere af tiltagene endnu ikke er fuldt ud gennemført (se besvarelse af spm. H).

Endelig kan det ikke udelukkes, at der kan være en eventuel ulovlig anvendelse af midlerne, f.eks. at private bekæmper rotter med antikoagulanter, eller at midlerne ikke bruges i overensstemmelse med vilkårene fra godkendelsen, og det kan have indflydelse på forekomsten af sekundær eksponering. Se svar på spm. I og J for redegørelse af kontrol og tilsyn med brugen af rodenticider.

- B – *Vil ministeren afdække betydningen af den udbredte forgiftning på rovdyrenes bestandsstatus?*

En undersøgelse af forgiftningen på bestandsstatus for de rovdyr, som er omfattet af rapporten "Spredning af anti-koagulante rodenticider med mus og eksponeringsrisiko for rovdyr", vil ifølge DCE, Århus Universitet, være meget omfattende. Det skyldes, at der er tale om arter, hvor der kun er et begrænset kendskab til de faktorer, der regulerer bestanden, hvor bestandsudviklingen er ukendt, og hvor der ikke i dag findes en overvågning af arterne. Det er muligt at bestemme betydningen af eksponeringen for de undersøgte dyr, som det fremgår af rapporten, men der er mange parametre, der spiller ind på hele bestandens udvikling. Derfor er der ikke planer om at afdække betydningen af forgiftningen på bestanden.

Som opfølgning på rapporten ”Spredning af anti-koagulante rodenticider med mus og eksponeringsrisiko for rovdyr” vil Miljøstyrelsen og Naturstyrelsen fokusere på tiltag, der kan nedbringe den sekundære forgiftning af rovdyr, altså nedsætte risikoen for at rovdyr forgiftes via deres byttedyr (se svar på punkt H).

- C – *Hvilken effekt vil det have på forekomsten af rodenticider i rovdyr, hvis brugen af alle rodenticider i skove og andre steder ude i naturen, f.eks. ved vildtfodringspladser stoppes?*

Jeg har spurgt Miljøstyrelsen, som oplyser:

Når der udføres bekæmpelse med rodenticider i et område udsættes stort set alle gnaverarter (altså både rotter, husmus og andre gnavere som f.eks. studsmusearter) i det pågældende område for forgiftning, som efterfølgende kan føre til sekundær eksponering af rovpattedyr, ugler og rovfugle. Ved brug af rodenticider i åbent land udsættes et større antal gnaverarter for eksponering og mulig optagelse end tilfældet er ved brug af midlerne i og omkring bygninger, hvor det typisk vil være rotter og husmus, der spiser af giften. Studsmusearter som rødmus og markmus er byttedyr for mange rovpattedyr, ugler og rovfugle.

Et forbud mod brug af rodenticider i åbent land, vurderes derfor at have en reducerende virkning på forekomsten af sekundær forgiftning for rovdyr i disse områder.

Miljøstyrelsen har dog siden 2011 kun godkendt antikoagulante rodenticider til brug i og omkring bygninger. Der er i dag et enkelt godkendt produkt, hvor brug i det åbne land er tilladt frem til den 30. juni 2015.

Da der herefter ikke vil være godkendt brug af antikoagulante rodenticider i det åbne land, vil et generelt forbud ikke gøre en forskel i praksis.

- D – *Hvilken effekt vil det have på forekomsten af rodenticider i rovdyr, såfremt der med nye regler sikres en markant reduktion i behandlingshyppigheden af bygninger med rodenticider i landområder?*

Jeg har spurgt Miljøstyrelsen og Naturstyrelsen, som oplyser:

Hyppigheden i anvendelsen af antikoagulanter falder i forbindelse med, at det er præciseret i godkendelserne af antikoagulanterne siden 2011, at de ikke må anvendes til permanent bekæmpelse af rotter og mus. Det er fra i år blevet præciseret, at dette blandt andet dækker forebyggende brug..

Det er vigtigt med en effektiv bekæmpelse af rotter over kortere perioder, fordi det vil nedbringe den samlede giftmængde, der anvendes. Den nye vejledning i forebyggelse og bekæmpelse af rotter beskriver hvordan. Mindre gift i rotter og mus vil, alt andet lige, medføre en mindre risiko for sekundær forgiftning af rovdyr.

Med ændringen af rottebekendtgørelsen i 2012 er der indført en resistensstrategi. Resistensstrategien skal sikre, at det svageste aktivstof anvendes først. De svageste aktivstoffer har en kortere halveringstid i kroppen end de stærkeste. Det betyder igen mindre gift i rotter og mus og derved vil færre rovdyr, via sekundær indtagelse af giften, få en dræbende koncentration af giftstoffet i kroppen.

Hvis behandlingshyppigheden nedsættes i og omkring bygninger uden andre kompenserende tiltag, er der risiko for en vækst i forekomsten af rotter og mus. Flere rotter og mus vil medføre et øget behov for bekæmpelse, så det er derfor afgørende at regler, der lægger begrænsninger for behandlingshyppigheden suppleres med tiltag, der på anden vis kan forebygge en vækst i bestanden af rotter og mus.

Rottebekendtgørelsen styrker den forebyggende indsats mod rotter. Efterhånden som den forebyggende indsats får en effekt på rottebestanden, forventes behandlingshyppigheden i og omkring bygninger i landzonen at falde.

- E – *Hvilke metoder og regler kan tages i anvendelse for at sikre en markant reduktion i behandlingshyppigheden af bygninger med rodenticider i landområder og med hvilke effekter?*

Jeg har spurgt Naturstyrelsen, som oplyser:

Grundlæggende er der to typer af tiltag til reduktion af anvendelsen af rodenticider. De primære tiltag begrænser direkte anvendelsen af rodenticider, såsom forbud mod permanent udlæggelse og fastlæggelse af et maksimalt antal bekæmpelser pr. år. Disse kan, som beskrevet ovenfor, ikke stå alene, hvis der samtidig skal sikres en effektiv bekæmpelse af rotter. Derfor skal der suppleres med andre tiltag, der forebygger forekomsten af rotter og derved nedsætter behovet for rodenticider. Der er i den nuværende regeringsperiode allerede gennemført en række relevante tiltag af begge typer, som uddybes i svaret til spm. H.

- F – *Findes der metoder, der helt kan erstatte brugen af giftstofferne, så disse helt kan udfases, og hvilke forudsætninger og konsekvenser vil være knyttet til en sådan ændring?*

Jeg har spurgt Naturstyrelsen, som oplyser:

Antikoagulanter er uhyre effektive mod rotter, bl.a. fordi de er langsomt virkende, og rotterne derfor ikke afskrækkes fra at æde dem. Skulle der findes alternative giftstoffer (med mindre risiko for sekundære forgiftninger) vil den helt store udfordring være at få rotterne til at æde så meget gift, at de dør af det. Der er ikke i dag andre giftmidler på markedet, som alene kan sikre en effektiv rottebekæmpelse.

Alternativet til rottebekæmpelse med gift vil derfor være bekæmpelse med fælder (mekaniske og elektroniske). Desværre kan rotter være meget vanskelige at fange, så det er tvivlsomt, om brug af fælder alene kan sikre en effektiv bekæmpelse.

Rottebekæmpelse uden gift vil uden tvivl kræve længere tid til bekæmpelsen, medføre ekstraomkostninger til anskaffelse og vedligeholdelse af fælderne, samt betyde, at bekæmperen skal bruge flere tilsynsbesøg på den enkelte ejendom for at tilse fælderne. Rottebekæmpelse uden gift vil derfor, med al sandsynlighed, være væsentlig mere omkostningstungt.

Effektiviteten af rottebekæmpelse alene ved hjælp af fælder er ikke tilstrækkelig dokumenteret og udgør derfor næppe et realistisk alternativ til anvendelsen af antikoagulanter. Se i øvrigt sidste del af svaret på spørgsmål G vedrørende partnerskab om giftfri rottebekæmpelse.

G – *Hvordan vil ministeren sikre, at der forskes og udvikles alternativer til giftstoffer, så disse på sigt kan udfases?*

Det er allerede i dag muligt at søge om forskningsmidler under Miljøministeriets bekæmpelsesmiddelforskningsprogram.

I regi af Miljøministeriets Miljøteknologisk Udviklings- og Demonstrationsprogram (MUDP) er der fra 2012 annonceret støtte til virksomheder, der vil udvikle og demonstrere nye teknologier, der reducerer eller erstatter brugen af biocider inkl. rottegifte. Dette forventes også at blive tilfældet i 2015, idet prioriteringerne af MUDP midlerne forventes afsluttet i første halvdel af marts.

Miljøministeriet sonderer pt. i regi af MUDP mulighederne for at få etableret et partnerskab mellem forskningsinstitutioner, skadedyrsbekæmpere og producenter af fælder med det formål at udvikle og demonstrere nye metoder til giftfri rottebekæmpelse. I oplægget til partnerskabet foreslås, at der skal arbejdes med at dokumentere, om effekten af giftfri bekæmpelse kan sammenlignes med den traditionelle bekæmpelse med antikoagulanter.

H – *Hvilke ændringer vil ministeren gennemføre i brugen af giftstofferne og måden gnaverbekæmpelsen udføres på, så der sikres en markant reduktion af rottegift i rovdyr og andre ikke-måldyr, som f.eks. rovfugle og ugler?*

Der er i denne regeringsperiode allerede gennemført en række tiltag, dels til reduktion af anvendelsen af rodenticider og dels til forebyggelse af behovet for at anvende antikoagulanter.

Miljøstyrelsen godkender allerede i dag kun antikoagulante rodenticider til brug i og omkring bygninger og kun til anvendelse af autoriserede professionelle bekæmpere. Miljøstyrelsen har også udarbejdet en definition af ”i og omkring bygninger”, således at det er klart defineret, hvor der må finde bekæmpelse sted. Det forbud mod permanent bekæmpelse med rodenticider, der er indarbejdet i godkendelser givet siden 2011, er blevet præciseret og bruges fremadrettet i godkendelserne af de konkrete produkter, således at forebyggende brug i sikringsordninger omkring bygninger forhindres. Desuden arbejder Miljøstyrelsen på en vurderingsvejledning for rodenticider primært henvendt til professionelle bekæmpere, som beskriver de fremadrettede rammer for godkendelserne af rodenticider og forklarer, hvilke anvendelsesområder og anvendelsesmetoder godkendelserne kan dække, og hvordan disse vilkår skal forstås i praksis.

Aktivstofferne i rodenticiderne godkendes på EU-plan, mens Miljøstyrelsen foretager risikovurdering og godkender de enkelte midler indeholdende antikoagulante rodenticider i Danmark. Antikoagulanternes godkendelser er alle under revurdering i EU i øjeblikket. I den forbindelse skal der foretages en risikovurdering af aktivstofferne, inden der kan tages stilling til, om godkendelsen af de enkelte antikoagulanter kan blive fornyet. Arbejdet forventes at være færdigt senest ved udgangen af 2016.

Når aktivstofferne er blevet vurderet, skal der tillige foretages en sammenlignende vurdering af ansøgte produkter med det pågældende aktivstof. Derfor skal alle rodenticider på det danske marked have fornyet deres godkendelser inden for en årrække og senest i 2020.

Der arbejdes derudover løbende med en fokusering af Naturstyrelsens overordnede tilsyn, sådan at det i højere grad understøtter kommunernes ansvar for at føre tilsyn med overholdelse af reglerne for rottebekæmpelse herunder bekæmpernes korrekte anvendelse af rodenticider.

Der er lanceret en ny rottedatabase i 2015, som opdateres løbende (til og med 2014 findes der kun årlige indberetninger). Databasen vil fremover styrke datagrundlaget for kommunernes tilsyn, og forbedre Naturstyrelsens muligheder for at reagere på aktuelle problemstillinger i rottebekæmpelsen herunder problemer med anvendelsen af rottegift.

Med rottebekendtgørelsen er der lagt øget vægt på forebyggelsen af rotter, hvilket alt andet lige vil medføre mindre risiko for sekundære forgiftninger hos rovdyr (jf. svar på spm. D).

Rottebekendtgørelsens krav om udarbejdelse af kommunale handlingsplaner vil styrke fokus på den gode forebyggelse og bekæmpelse af rotter. Det kommunale tilsyn med ejendomme i landzonen og landbrugsejendomme i byzone fokuseres (intensiveres) mod ejendomme med konstaterede rotteproblemer. Rottebekendtgørelsen indfører tillige tvungen autorisation af alle rottebekæmpere. Dette vil højne uddannelsesniveaueet og dermed sikre, at der i bekæmpelsen tages det størst mulige hensyn til det omgivende miljø.

Overgangsbestemmelser i bekendtgørelsen betyder, at den fulde effekt af disse omlægninger først vil kunne forventes tidligst sommeren 2015.

På denne baggrund vurderes det derfor ikke, at der umiddelbart er behov for yderligere tiltag, før virkningen af de nævnte tiltag er slået igennem.

I – *Hvordan vil ministeren sikre, at bekæmpelsesmidlerne anvendes efter hensigten f.eks. ved effektivt tilsyn af, at midlerne ikke bruges forebyggende og altid kun bruges efter hensigten?*

Da det kun er personer med autorisation fra Naturstyrelsen til at bekæmpe rotter, som kan købe og anvende de af Miljøstyrelsen godkendte rottegifte, må indsatsen om korrekt brug kanaliseres imod dem med information, som gør dem i stand til at holde sig indenfor kravene for anvendelse. Hvis Miljøstyrelsen bliver opmærksom på, at reglerne ikke overholdes, vil ulovligheden blive sanktioneret.

Som beskrevet under svaret på spm. H er der med rottebekendtgørelsen indført et krav om, at alle bekæmpere har en autorisation. Kommunerne er forpligtet til føre tilsyn med, at rottebekæmpelsen i kommunen sker i overensstemmelse med reglerne. Naturstyrelsen kan ved grove eller gentagne brud på reglerne fratage bekæmperen sin autorisation.

Naturstyrelsen har netop udgivet en vejledning i forebyggelse og bekæmpelse af rotter, som bl.a. beskriver den korrekte anvendelse af rottegift. Det vil yderligere bidrage til, for det første at rottebekæmpere anvender rottegift efter reglerne, og for det andet, at kommunen fører et korrekt tilsyn med rottebekæmperne.

J – *Hvem er tilsynsmyndighed, og hvordan og hvor ofte udføres tilsyn med at midlerne bruges i overensstemmelse med gældende regler?*

Jeg har spurgt Miljøstyrelsen og Naturstyrelsen, som oplyser:

Kommunerne er tilsynsmyndighed i forhold til de firmaer og enkeltpersoner, der er autoriserede til at arbejde med rottebekæmpelsen både i private sikringsordninger og indenfor den kommunale rottebekæmpelse. Det er ydermere i rottebekendtgørelsen fastslået, at kommuner, som har valgt at udlicitere arbejdet med rottebekæmpelsen i kommunen til et privat firma, skal føre tilsyn med, at bestemmelserne i den indgåede kontrakt overholdes.

Der er ikke i lovgivningen fastsat nogen eksakt frekvens for tilsynet med rottebekæmpelsen, men i vejledningen til bekendtgørelsen fastslås det, at et regelmæssigt tilsyn med kommunens leverandør af rottebekæmpelse er nødvendigt.

Naturstyrelsen fører tilsyn med, at kommunerne lever op til sine forpligtelser i forhold til at sikre en effektiv rottebekæmpelse. For Naturstyrelsens vedkommende har der været tale om en årlig kontrol af kommunerne i forbindelse med deres årlige indberetning. Herudover føres tilsyn med kommunens sagsbehandling i forbindelse med klager. Med den nye database, som sikrer en løbende opdatering af datagrundlaget, vil det være muligt også at reagere på baggrund af aktuelle problemstillinger.

Miljøstyrelsens Kemikalieinspektion fører tilsyn med markedsføringen og anvendelsen af rottebekæmpelsesmidler. Kontrollen med markedsføring og opbevaring føres hos forhandlerne og skadedyrsbekæmperne. Kontrollen føres ud fra en risikobaseret tilgang, hvor kontrollen prioriteres der, hvor der er en risiko for overtrædelser. Kontrollen med anvendelsen på selve lokaliteten for bekæmpelsen foretages af Kemikalieinspektionen ved at følge op på de indberetninger Kemikalieinspektionen modtager, dels fra NaturErhvervstyrelsen (18 sager i 2014), som fører tilsyn hos jordbrugerne og her registrerer, at der opbevares og anvendes midler på en ulovlig måde, og dels fra kommunerne (2 sager i 2014), når de ved deres tilsyn registrerer, at midlerne opbevares eller anvendes ulovligt.

Kirsten Brosbøl

/

Claus Torp